

LUDMILA HOMETKOVSKI
Universitatea Liberă Internațională
din Moldova (Chișinău)

**TAXONOMIA (TAXINOMIA) ÎN TERMI-
NOLOGIE: ASPECTE DIACRONICE,
CONCEPȚII ȘI DEFINIȚII**

Abstract

Taxonomy (Taxinomy) in Terminology: Diachronic Aspects, Conceptions and Definitions. In this article the author presents a diachronic perspective of taxonomy; proposes a series of definitions retrieved from lexicographic and scientific resources, as well as various conceptions, methodologies and taxonomic procedures applied in terminology and terminography. The main directions and problems of classification in terminology are also discussed. The author concludes that terminology, with its methods of taxonomic classification, represents a science having an autonomous status, not a branch of linguistics.

Taxonomia se consideră modul de clasificare cel mai vechi în istoria științelor, pe când terminologia este o știință și activitate modernă. Terminologii pot folosi originile, metodele și noile metodologii ale taxonomiei, legate de informatică drept sursă a activității lor. Clasificarea lumii vii, în opinia lui D. Pajaud, este cea mai vastă clasificare creată de om, deoarece dezordinea aparentă a universului deranjează spiritul uman, dornic de a înțelege [1, p. 94]. Dar a înțelege, în primul rând, înseamnă a ordona. Ordonarea poate să se efectueze pe două axe. Conform primei axe, se admite existența unei ordonări naturale necunoscute, pe care trebuie să o descoperim. Cea de a doua axă presupune inventarea unei ordonări în baza propriilor criterii, în funcție de utilizarea prevăzută de clasificator.

Taxilogistul recunoaște în lumea naturală principiul de ordonare naturală. Într-o altă monografie, D. Pajaud scrie că ordonarea ființelor vii este în același timp o tentativă de prezentare și de înțelegere, care pornește de la observarea indivizilor, adică reperarea criteriilor perceptibile de clasificare, criterii simple și fondate pe noțiunea de evidență, observare, efectuată într-o manieră deseori subiectivă decât obiectivă [2, p. 51]. În baza acestor observări asupra indivizilor, taxinomistul (este pentru taxilogist ceea ce este terminologul în raport cu terminograful) formează grupe prin asemănări, și, printr-un demers ascendent, obține o anumită ordonare a trăsăturilor comune, generale. Atunci, prin operațiune inversă, ascendentă, este posibilă stabilirea diferențelor și întoarcerea (revenirea) la trăsăturile particulare.

Clasificarea se efectuează în scopuri practice, care se exprimă prin realizarea instrumentelor de clasificare, ce pot fi utilizate și dirijate din punct de vedere intelectual și științific. Taxilogistul, la fel ca și terminologul, extrage informația din realitate. Taxinomia nu se limitează doar la clasificare în scopul descrierii diversității ființelor vii. Împreună cu sistematica, ea tratează, de asemenea, cauzele acestei diversități, adică evoluția lor în spațiu și timp [1, p. 301]. Taxilogistul se confruntă mai mult cu heterogenitatea, decât cu omogenitatea, cu mai multe trăsături distinctive, decât este nevoie, și, prin urmare, istoria taxonomiei cunoaște exemple de categorizări eronate,

deoarece au fost fondate pe caracteristici insuficient determinate [3, p. 34; 4, p. 94].

Taxinomistul, pornind de la ceea ce este real, construiește ceva fictiv, convențional. Individul este o ființă reală; specia, genul, familia... sunt ființe fictive. În această ordine de idei, revenim la monografia lui D. Pajaud, în care găsim: astfel trecem de la individul palpabil, vizibil, decelabil (adică obiect concret), la o invenție a spiritului, care este nepalpabilă, nevizibilă, dar totuși, decelabilă printr-un ansamblu de observări în acord cu rezultatele unei gândiri logice (o invenție a spiritului numită *concept*) [2, p. 51].

Deci în terminologie conceptele și noțiunile abstracte pot fi considerate, de asemenea, forme de „ființe reale”, care pot fi supuse observărilor. De aici concluzionăm: terminologia, prin funcția sa de a denumi și de a defini, participă la formarea conceptelor.

Chiar dacă se consideră că practica terminografică începe în secolul XVI, iar primele taxinomii apar în sec. XVIII, totuși premisele clasificărilor taxilogice le datorăm lui Aristotel. În baza a 500 specii de animale, Aristotel diviza lumea animală în două clase: animale cu sânge roșu (*ennaima*) și animale cu sânge alb (*anaima*), fiecare clasă fiind la rândul ei divizată în patru sub-clase: patrupezi vivipari (care dau naștere la pui vii), patrupezi ovipari (care se nasc prin ouă), păsări și pești pentru prima clasă; pentru a doua – animale cu corp moale și gol, cu corp moale acoperit de solzi, cu corp moale într-o cochilie și insecte. Evident că această clasificare nu este completă și nu face diferențiere între clasă, gen și specie, dar Aristotel definește obiectele sale „*per genus proprium et differentiam specificum*”, criteriu de mare actualitate în terminologia modernă.

C. von Linné, medic și naturalist suedez, cu *Systema Naturae* [5] a pus în 1758 bazele taxinomiei moderne care au făcut ca, începând cu 1905, să fie elaborat codul internațional de nomenclatură zoologică. Botaniștii, paleontologii, bacteriologii și ei creat și ei taxinomii pentru disciplinele lor.

Taxinomiștii sec. XX, după publicația lui J. Huxley *The New Systematics* în anul 1940 [6], nu se mai interesează doar de structurile ființelor, dar și de mecanismele evoluției lor. Această abordare mereu în căutarea soluției corecte și mutației continue (în 1953 apare *The New New Systematics* a lui G. Simpson [7]) este novatoare în măsura în care pune în aplicare criteriul aristotelian și demersul linnéan de clasificare, atribuind relațiilor filogenetice (care țin de evoluție) partea fundamentală în căutarea unei definiții a speciei și neacordând criteriului de similitudine și de diferență morfologică doar rolul de indice de relație filogenetică [1, p. 156]. O astfel de abordare integrează diacronia (descrierea de-a lungul istoriei) cu sincronia (descrierea fenomenelor la un moment dat al istoriei). Terminologia, a cărei grad de sincronie este foarte modest, trebuie, în opinia lui G. Otman, să se preocupe și de o parte a diacroniei. La o astfel de concluzie el ajunge pornind de la definiția „computerului neuronal”, care nu poate să facă abstracție totală de existența „neuronilor” în creierul uman [3, p. 24, 36].

În sursele lexicografice *taxonomia* este definită sub diferite aspecte.

Astfel, în dicționarul limbii franceze *Le Nouveau Petit Robert* găsim următoarele definiții pentru:

Taxi-, *taxo-*, *-taxie* – *Eléments*, du gr. *taxis* „arrangement, ordre”.

Taxinomie n.f. 1. Didact. Etude théorique des bases, lois, règles, principes d'une classification. 2. Classification d'éléments. *Taxinomie* ⇒ *botanique*. **terminologie**. On dit aussi TAXONOMIE.

Taxinomique adj. De la classification. On dit aussi TAXONOMIQUE.

Taxinomiste n. Didact. Spécialiste en taxinomie. On dit aussi TAXONOMISTE [8, p. 2217].

Dicționarul enciclopedic *Le Petit Larousse* definește termenii ce ne interesează în felul următor:

Taxinomie ou, rare, *taxonomie* n. f. Science des lois de la classification; classification d'éléments concernant un domaine, une science.

Taxinomique adj. Relatif à la taxinomie.

Taxinomiste n. Spécialiste de taxinomie [9, p. 992].

Trésor de la langue française atestă următoarele definiții:

Taxinomie, taxonomie, subst. fem. A. – Science des lois et des principes de la classification des organismes vivants; *p. ext.*, science de la classification. Synon. *Systématique. Taxinomie traditionnelle*. (...) B. – Classification d'éléments; suite d'éléments formant des listes qui concernent un domaine, une science. *Taxinomie bactériologique, botanique, chimique, zoologique*. (...) *Ces classes logiques, dont la constitution est étudiée par la taxinomie (anglais taxonomy), se manifestent bien dans le domaine des classifications hiérarchisées et systématiques des sciences naturelles (nomenclatures), mais aussi dans le domaine des hiérarchies d'objets spontanément observés et dénommés à l'intérieur d'une culture (folk taxonomies: taxinomies populaires)* (A. Rey, *La Terminol.*, 1979, p. 35). (...) Rem. L'Académie des Sciences déconseille l'anglicisme *taxonomie* qui est cependant la forme la plus fréq. utilisée par les biologistes. En ling., seule la forme *taxinomie* est employée. REM. *Taxinomiste, taxonomiste*, subst. Spécialiste en taxinomie. *La botanique de terrain (...) a donné naissance à une autre discipline (...) qui attire à elle les meilleurs des taxonomistes, la biosystématique (Hist. gen. sc., t. 3, vol. 2, 1964, p. 772)*. DER. *Taxinomique, taxonomique*, adj. Qui se rapporte à la taxinomie, aux lois de la classification; qui repose sur des classifications. *Groupe, série, unité, variable taxinomique; analyse, conception, démarche, modèle, procédure taxinomique*. (...) *Le saussurisme a été „complété” (voire contesté) par une nouvelle linguistique, principalement représentée par Chomsky (...), linguistique moins taxinomique, car elle ne vise plus tant au classement et l'analyse des signes qu'aux règles de production de la parole* (R. Barthes ds *Les Lettres fr.*, 2 mars 1967, p. 12, col. 2). L'empl. de l'anglicisme *taxonomique* est déconseillé par l'Académie des Sciences; en ling., l'adj. *taxinomique* prévaut. [10, p. 1424].

Dicționarul explicativ al limbii române cuprinde următoarele definiții:

Taxinomie, s. f. v. *Taxonomie*, s. f. 1. Știința legilor de clasificare. 2. Studiul unei grupe de animale sau de plante din punctul de vedere al clasificării și descrierii speciilor. [Var.: *taxinomie* s. f.] – Din fr. *taxonomie, taxinomie*.

Taxonomic adj. Cu caracter de clasificare, de taxonomie; categorial. – Din fr. *taxonomique* [11, p. 1072].

Despre taxinomie, *Noul Dicționar Enciclopedic al Științelor Limbajului* semnaleză pe scurt în contextul lingvisticii generative și distribuționalismului. Americanul N. Chomsky, elev al lui Z. S. Harris, care a dezvoltat distribuționalismul, a propus o concepție nouă a lingvisticii, denumită *generativă*, concepție ce a contrazis dogmele distribuționaliste și a dominat, între anii 1960-1985, cercetarea americană și o bună parte din cea europeană. N. Chomsky reproșează distribuționalismului faptul că acesta se mulțumește doar să descrie și că renunță să explice. În această privință, succesorii lui L. Bloomfield par a fi fideli unei concepții empiriste, după care știința trebuie numai să descrie fenomenele, căutând să facă puțină ordine în dezordinea lor aparentă: sarcina esențială a cercetătorului ar fi în acest caz clasificarea, *taxinomia* [12, p. 53-54].

Termenul de *taxinomie* este tratat în *Grand dictionnaire de la Linguistique & Sciences du langage* sub două aspecte: 1) *Taxinomia* (uneori, *taxonomia*) clasează

elementele unui domeniu. Este vorba de nomenclaturi ordonate, în general formate din substantive (noms), adjective și substantive compuse (noms composés). Taxinomiile, zise populare, sunt necesare oricărei culturi și, după cum C. Lévi-Strauss a demonstrat, sunt deseori foarte fine și articulate în civilizațiile zise „primitive”. Taxinomiilor de origine colectivă li se substituie taxinomiile științifice, construite printr-o sistematizare rațională în funcție de cunoștințele unei epoci. În sec. XVIII apare clasificarea taxinomică a lui C. von Linné pentru floră și faună, și cea a lui G. de Morvau și A. Lavoisier pentru chimie. 2) Se numește *taxinomie* o clasificare de elemente, a unui șir de elemente și de clase destinate pentru formarea listelor care, prin regulile lor de combinare, vor constitui fraze într-o limbă. Modelul structural (modelul distribuțional și modelul de constituenți imediați) este un model taxinomic [13, p. 477].

Taxinomic sunt numite toate procedeele de analiză, care, aplicate într-un text dat, au un singur scop: de a-l reorganiza în baza datelor cercetării. Când se încearcă definirea unităților lingvistice prin segmentele anterioare sau ulterioare și pe care le definim drept clase de foneme, morfeme etc., taxinomia este sintagmatică. Această taxinomie este preferată de structuraliștii americani. Dar există, de asemenea, și taxinomia paradigmatică, care a fost folosită (paralel cu cea sintagmatică) de școlile din Geneva, Copenhaga sau Praga. În general, este vorba de operațiunea de substituie, care consistă în punerea în aceeași clasă de echivalență a termenilor care pot fi înlocuiți, antrenând o schimbare concomitentă de sens într-un punct al lanțului de vorbire. Trebuie de considerat taxinomia paradigmatică drept o taxinomie sintagmatică, ce reduce etapele unei analize pur distribuționale [13, p. 477].

O noțiune importantă în taxonomie este reprezentată prin termenul *taxon*. Se numește *taxon* (deseori, la plural *taxa*) orice unitate a unei taxinomii, în măsura în care această unitate e bine definită prin nivelul său ierarhic. Vom vorbi despre *taxon de nivel superior* în cazul unei unități care domină altele în structură, fiind în raport de supraordinare (hiperonimie) [13, p. 477].

Totodată, vom remarca faptul că DEX-ul atestă termenul *taxonomie* ca fiind principal și varianta sa de *taxinomie*, iar Academia de Științe Franceză recomandă folosirea termenului *taxinomie* în științele limbajului.

D. Gouadec utilizează, de asemenea, termenul *taxonomie* [14, p. 22].

Considerăm că diferențierea între termenul de *taxonomie* și *taxinomie* este puțin importantă în cadrul cercetărilor științifice, deoarece formele grecești *taxo-* și *taxi-* au aceeași valoare semantică, iar principiile și metodele *taxi-* / *taxonomice* nu se schimbă în funcție de elementul folosit.

Din definițiile de mai sus, concluzionăm că *Grand dictionnaire de la Linguistique & Sciences du langage* pare a fi cel mai „erudit” dicționar din cele menționate în domeniul terminologiei, deoarece se deosebește prin articolele sale exhaustive pentru o publicație de acest gen și ne oferă un termen nou – *taxon* și, prin urmare, *taxon de nivel superior* cu sensul de hiperonim.

Filozoful F. Bacon, încă la începutul sec. XVII, considera știința ca un sistem organizat al cunoștințelor [15, p. 28]. În reflecțiile sale din *L'Avancement du savoir* din 1605, F. Bacon scria: cunoașterea se reduce la trei facultăți – memoria, care produce istoria; imaginația, care produce poezia și artele; rațiunea, care produce filozofia și știința. G. Leibniz, bazându-se pe acest sistem organizat, a realizat propriul proiect – inventarul exact al tuturor cunoștințelor dobândite și rău aranjate [16, p. 589-595].

Clasificarea, după P. Otlet, este armatura organizării intelectuale, care este biblioteca. Limbajul comun nu este adecvat pentru denumirea conceptelor științifice, deoarece acest limbaj este atât de multiplu și variat, câte națiuni există, pe când știința este universală [17, p. 379].

În opinia lui G. Otman, clasificarea este o operațiune mentală, specifică tuturor activităților intelectuale și perceptivă, ce are loc paralel cu achiziționarea cunoașterii. Ea pornește de la observarea unei realități, de la perceperea fenomenelor obiective și interpretarea subiectivă a acestor fenomene. Clasificarea este procedeul mental care permite conceptualizarea raporturilor între obiecte [3, p. 29]. Sensul actual al termenului *clasificare* este cel de distribuire în clase sau categorii, adică repartitia în clase a obiectelor, regrupându-le pe cele care posedă caracteristici sau comportamente similare [18, p. 313].

Cu timpul, datorită dezvoltării științelor și tehnologiilor, necesitatea de a denumi corect și clasificarea a devenit o acțiune importantă. Terminologia generală a lui E. Wüster a dat un răspuns teoretic și practic acestor necesități prin postulatul de echivalență între noțiune și termenul său în cadrul unui sistem de clasificare a noțiunilor unui domeniu. H. Felber afirmă că abordarea orientată spre domenii plasează în centrul reflecțiilor noțiunea și raporturile sale cu noțiunile vecine, precum și corespondența noțiune-termen și atribuția termenilor la noțiuni. Clasificarea substituie terminografia cu lexicografia, adică elementele vocabularului sunt clasate în ordine sistematică și nu alfabetică [19, p. 81].

Acest principiu, amintit de H. Felber, vorbește despre legătura strânsă care există între denumire și clasificare.

Apartenența noțiunii la un domeniu garantează monoreferențialitatea termenului, adică fiecărui concept îi corespunde doar un singur cuvânt într-o limbă concretă.

Tendința clasificatoare s-a manifestat în plan lexical și semantic: clasificarea cuvintelor și cea a semnificațiilor (sensurilor). Clasificarea este una dintre preocupările importante ale terminologiei, chiar unul dintre fundamentele ei de bază. Din definiția terminologiei din *Le Nouveau Petit Robert* prezentate mai sus reiese că terminologia este un studiu sistematic al termenilor, iar A. Rey subliniază că sistemele terminologice, formate din semne cu funcție denotativă, referențială și, cel mai des, clasificatoare, trebuie organizate în baza criteriilor fondatoare ale clasificării obiectelor [20, p. 25].

Denumirile speciilor naturale (animale și vegetale) sunt exemplele prototipice ale activității clasificatoare și taxinomice.

Ne vom ralia opiniei lui J. Dubois, care definește *clasa* ca un ansamblu de unități lingvistice, ce au una sau mai multe proprietăți comune între ele; *categoria* este o clasă a cărei membri figurează în aceleași condiții sintactice și întrețin între ei raporturi particulare. În acest sens, termenul de *categorie* coincide cu cel de *clasă* [21, p. 78, 86].

În terminologie, clasificarea se efectuează în două direcții: 1) divizarea în domenii și sub-domenii și 2) gruparea termenilor în baza raporturilor în interiorul domeniului deja stabilit. Este vorba de raporturi ierarhice, logice, ontologice și „asociative”. Stabilirea raporturilor între termeni în interiorul unui sistem nu este posibilă fără descrierea noțiunilor după proprietăți, trăsături, atribute etc. Termenii clasați în ierarhii nu au același statut în interiorul acestor ierarhii. Ei sunt percepuți fie ca hiperonim, fie ca hiponim sau ca obiect de bază, care, de altfel, beneficiază de o poziție privilegiată într-o rețea semantică.

În timpul distribuirii obiectelor unui sistem conceptual în clase sau categorii ne ciocnim cu două probleme majore:

- apartenența simultană a unui obiect la mai multe categorii (nu este, spre fericirea noastră, o trăsătură pertinentă pentru toți termenii);
- mobilitatea unor obiecte între categorii, datorită arbitrarului și subiectivității inerente față de descriere.

Însă în rețeaua semantico-terminologică trebuie de ținut cont de limitele clasificării și de știut cum de evitat obstacolele sus-menționate pentru a propune un model eficient de clasificare în terminologie.

Dacă e să vorbim despre principiile de clasificare, ne vom întoarce la *Cursul de lingvistică generală* al lui F. de Saussure, care evocă criteriul de asociere mentală a cuvintelor prin constituirea seriilor asociative sau a „constelațiilor de cuvinte”. Un cuvânt oarecare poate întotdeauna evoca tot ceea ce este susceptibil să-i fie asociat într-un fel sau altul. Un termen dat este precum centrul unei constelații, punctul unde converg alți termeni coordonați, a căror sumă este nedefinită [22, p. 137-138]. Acest principiu saussurian este aplicabil pentru lumea conceptelor. Într-un domeniu al cunoașterii, care prezintă un grad înalt de coerență, fiecare concept întreține raporturi cu toate celelalte concepte ale domeniului. Sistemul astfel constituit devine auto-referent [3, p. 30].

Pentru teoria terminologică noțiunea de *domeniu* prezintă fundamentul funcționării sale, pe când practica terminologică caută să reducă noțiunea de *domeniu* la cea de *sub-domeniu* sau chiar *domeniu de aplicare* – două moduri de definire a *micro-domeniilor*, structurarea, coerența și auto-referința cărora sunt asigurate mai ușor. De exemplu, cităm câteva terminologii a unor micro-domenii din domeniul medical: transfuzia sangvină (1987), acupunctura (1987), medicina sportivă (1987), bacteriologia clinică (1988), parazitologia (1989), radiologia medicală (1989), SIDA (1987, 1988, 1989) [23]. Aceste titluri vorbesc despre decuparea cunoașterii medicale, care descinde mai ales din tehnică, din experiență și din pluridisciplinaritate, decât din decuparea taxinomică și documentară tradițională a științelor medicale: anatomia, psihologia, patologia, chirurgia, farmacologia etc.

Tezaurele și taxinomiile se consideră două moduri de clasificare aplicate în terminologie. Deoarece tezaurele și constituirea lor nu face parte din obiectul cercetării noastre, vom prezenta doar pe scurt câteva definiții.

În *Le Nouveau Petit Robert. 2. DOC., LING. Répertoire alphabétique de termes normalisés pour l'analyse de contenu et le classement des documents d'information* [8, p. 2249].

Grand dictionnaire de la linguistique & Sciences du langage definește noțiunea după cum urmează: Le nom de thésaurus est donné à des dictionnaires visant à l'exhaustivité du lexique de la langue (syn. trésor) ou à des lexiques philologiques ou archéologiques. En terminologie et en documentation, le terme est utilisé pour désigner une liste de termes utilisés dans une classification [13, p. 483].

În *Le Grand dictionnaire terminologique* citim: Vocabulaire contrôlé et dynamique de termes ayant entre eux des relations sémantiques et génériques, et qui s'applique à un domaine particulier de la connaissance. Note: Si, du point de vue de sa structure, un thésaurus est un langage documentaire, du point de vue de sa fonction, c'est un instrument de contrôle destiné à éliminer les ambiguïtés du langage naturel, et qui exploite une liste exclusive de termes à utiliser obligatoirement pour la caractérisation du contenu des documents à analyser, à enregistrer, à indexer et à classifier [24].

Dicționarul *Le Trésor de la langue française* ne dă următoarea definiție:

A. *LING.* Lexique de philologie ou d'archéologie; dictionnaire renfermant le vocabulaire aussi complet que possible d'une langue ancienne. Synon. *trésor. Thésaurus de la langue latine.* (...).

B. *DOCUMENTOL.* «Langage documentaire fondé sur une structuration hiérarchisée d'un ou plusieurs domaines de la connaissance et dans lequel les notions sont représentées par des termes d'une ou plusieurs langues naturelles et les relations entre notions par des signes conventionnels» (*Documentation* 1985). *Thésaurus*

de linguistique, de médecine; thésaurus documentaire en sociologie; thésaurus de l'armement. Au moment de l'indexation des documents, les mots-clés sont choisis d'après un thésaurus hiérarchisé (...) qui fait l'objet de refontes successives [25].

DEX-ul nu definește noțiunea de tezaur din punct de vedere lexico-/terminografic.

Din definițiile de mai sus concluzionăm că acești „termeni normalizați” au între ei „raporturi semantice și generice” posibile doar în interiorul clasificărilor și structurilor ierarhizate. Noțiunea de tezaur se aplică domeniilor de cunoștințe specifice și permite „de a transpune într-un limbaj mai strict (limbaj documentar, limbaj informațional) limbajul folosit în documente de cei care-l utilizează sau cei care-l indexează” [26, p. 71]. Cu alte cuvinte, putem spune că tezaurul este un instrument pragmatic, adaptat la cercetarea documentară.

În baza faptului că primele taxinomii aparțin totuși specialiștilor din diferite științe și domenii de activitate și nu lingviștilor, vom concluziona că terminologia cu metodele sale de clasificare taxinomică nu este o ramură a lingvisticii, dar considerăm că trebuie să beneficieze de statutul unei științe autonome, chiar dacă unele procedee sau metode terminologice au fost împrumutate de la alte științe, ceea ce este firesc, dat fiind faptul că terminologia ia naștere din practică și doar mai târziu apar primele fundamente teoretice.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. D. Pajaud, *Taxinomie et taxilogie, Oppositions et congruences des concepts en ontologie*, Gaston Lachurié ed, Paris, 1990.
2. D. Pajaud, *Nomenclature et taxinomie, Pratiques de la dénomination et usage des concepts en ontologie, Oppositions et congruences des concepts en ontologie*, Gaston Lachurié ed, Paris, 1989.
3. G. Otman, *Les représentations sémantiques en terminologie*, Masson, Paris, 1996.
4. J.-P. Benzécri et al., *L'analyse des données, la taxinomie*, Dunod, Paris, 1973.
5. C. von. Linné, *Systema Naturae*, Stockholm, 1758.
6. J. Huxley, *The New Systematics*, London, 1940.
7. G. Simpson, *The New New Systematics*, New York, 1953.
8. *Le Nouveau Petit Robert*, Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française, Paris, 1997.
9. *Le Petit Larousse*, Dictionnaire encyclopédique, Paris, 1995.
10. *Trésor de la langue française*, Dictionnaire de la langue du XIX et XX s. (1789-1960), Tome 15, Gallimard, Paris, 1992.
11. *Dicționar explicativ al limbii române*, ediția a II, Univers enciclopedic, București, 1998.
12. O. Ducrot, J.-M. Schaeffer, *Noul Dicționar enciclopedic al științelor limbajului*, Editura Babel, București, 1996.
13. *Grand dictionnaire de la Linguistique & Sciences du langage*, Larousse, Paris, 2007.
14. D. Gouadec, *Terminologie, «Constitution des données»*, AFNOR, Paris, 1990.
15. J. Maniez, *Les langages documentaires et classificatoires: conception, construction et utilisation dans les systèmes documentaires*, Les Editions de l'Organisation, Paris, 1987.

16. C. Clément, *Leibniz. Encyclopédia Universalis*, corpus 13, London, 1990.
17. P. Otlet, *Traité de documentation: le livre sur le livre, théorie et pratique*, Editions Mundanéum, Bruxelles, 1934.
18. J.-P. Haton, *Le raisonnement en intelligence artificielle*, InterEditions, Paris, 1991.
19. H. Felber, *Manuel de terminologie*, UNESCO, Infoterm, Paris, 1987.
20. A. Rey, *La terminologie: noms et notions*, PUF, Paris, 1992.
21. J. Dubois et al., *Dictionnaire de linguistique et des sciences du langage*, Larousse, Paris, 1997.
22. F. de Saussure, *Curs de lingvistică generală*, Polirom, Iași, 1998.
23. *Inventaire des travaux terminologiques récents publiés et à diffusion restreinte*, Office de la langue française, Québec, 1990.
24. *Le Grand dictionnaire terminologique*. Disponible sur: www.oglf.gouv.qc.ca.
25. *Trésor de la langue française*, Dictionnaire de la langue du XIX et XX ss. (1789-1960). Disponible sur: <http://atilf.atilf.fr>.
26. J. Chaumier, *Le traitement linguistique de l'information*, Entreprise moderne d'Édition, Paris, 1988.